

Vadászati tárcza.

Hogyan viselkedik a hiuz a fogóvassal szemben?

Motto: Felix, qui potuit, rerum cognoscere causas.
(Vergil „Georgica“ II. 490.)

Nincsen veszélyesebb és következményeiben károsabb dolog az ugynevezett „jelszók“-nál, melyek a politikában épp úgy, mint a társas és mindennapi élet kérdéseiben időnkint felmerülve . . . et semel emissum, volat irre vocabile verbum . . . (Horác lev. I. 18.71) — hamis pénzként bejárják gyakran a világot, megtevéstve olyanokat is, kik, különben saját lábaikon járva, önállólag és függetlenül szeretik keresni, kutatni a való igazságot. Ha azután az ilyen tévtan épen nyomtatásban, vagy mi föbb, szakmunkában lát napvilágot, az annál nagyobb baj, mert sokan feltétlenül esküsznek a nyomdafestékre, szakmunkától pedig már éppen elvárja mindenki, hogy ott csakis szemenszedett igazságokkal találkozik, legkivált pedig oly szakban, a mely — mint a vadászattan — kiválóan, sőt szinte kizárólag tapasztalatokon épül fel.

Ilyen hamis jelszó az is, melyet pedig egy az „Országos vadászati védegylet“ megbizásából 1892-ben megírt, máskülönbén nagy szorgalommal, de — ugylátszik — nem mindenben saját megfigyelések, tapasztalatok nyomán megszerkesztett szakmunka, „A vadászati ismeretek kézikönyve“ (283. és 289. oldalán) jelentett ki jobb ügyhöz méltó világossággal, mondván, hogy a hiuz, ez a vérszomjas rabló, fővadjaink, és kivált özállományunk réme, vastörrel és egyáltalán fogószerszámokkal épen nem, vagy csak nagy nehezen és ritkán pusztítható.

Én ennek 28 évi tapasztalatból jó lélekkel és a leghatározottabban ellentmondhatok.

Igaz ugyan, hogy a hiuzt csalétekkel nem igen lehet törbe csalni, mivel ő csakis saját vadászszákmányát szokta elfogyasztani, annak maradékai pedig nyáron hamar elromlanak, amikor azután azokhoz többé nem nyul, ha nem inkább friss pecsenye után lát.

Télen pedig ilyen esalétkül használható prédamaradékot egyáltalán nagyon ritkán találni, mert a rókák csakhamar elfogyasztják, vagy széthurczolják s másfelől a mégis megszerzett martalék-maradványhoz felállított fogóvas, a hó és fagy befolyása alatt legtöbb esetben megtagadja a szolgálatot.

De van egy sajátága a hiuznak, melyben vele a ragadozók közül sokan osztoznak, legkivált pedig a macskafélék; az, hogy nem szereti kecses „toilette“-jét a nedvességnek kitenni. Látjuk a házi macskánál is, hogy esős időben az udvarban, vagy az eresz védelme alatt, a fal mentén óvatosan haladva és minden kiálló követ gonddal keresve, hányszor s milyen idegesen rázogattja meg véletlenül meg-megnedvesített finom érzékű mancsait. Ez a sajátága meg van a hiuznak is, s ez készíti arra, hogy erős harmatkor, vagy esős időben megkísérelt cserkészetei alkalmával kerülni igyekszik a bozóttal benőtt vágások és sűrű fiatalosok belsejét, s nagy előszeretettel használja fel a gyalogösvényeket, cserkész-, vagy közönséges erdész-utakat, onnan rohanva meg a belopott vadat. Az ilyen utakon felállított csapóvasba azután — nunc venio ad fortissimum — olyan gondatlansággal lép bele még akkor is, ha az ninesen is a róka- és medvefogásnál elmaradhatlan óvatosságból mohával, száraz fenyőtüvel stb. befedve, hogy ez a gondatlanság, ennél a különben rendkívül óvatos ragadozónál szinte hihetetlen és csak úgy magyarázható némiképen, hogy a hiuznak valamennyi érzékei között a szaglási érzéke van legkevésbé ki-fejlődve.

Ehez az első pillanatra csekély fontosságúnak tetsző, de a vadállomány fentartása és védelmezése szempontjából nagy horderejű tapasztalathoz a szerencsés véletlen juttatott.

Ugyanis az egyes havasi legelőket összekötő marhaösvényeken, ugyszintén a hegygerinczek mentén elvezető gyalogutakon a medvék számára fogóvasakat szoktam ősz elején, a marha lehajtása után, felállíttatni.

Az ilyen nehéz fogóvasak felállítása, vagyis a rendkívül erős két rugónak külön e célra szolgáló csavarokkal történő leszorítása, a vaskeretnek az e célra előkészített mélyedésbe való óvatos elhelyezése és az egész fogószer számnak, valamint a hozzátartozó erős láncznak és az erre esősített rönknek mohával, száraz

fenyőtükkel stb. szükséges könnyü, óvatos befödése, rendszerént $\frac{3}{4}$ — $\frac{5}{4}$ órai munkát vesz igénybe. Megtörtént egyszer, hogy a vas felállításával elfoglalt erdőört a munka felében, mielőtt a fogóvasat mohával befödhetne volna, a mikor tehát a rajta lévő deszka, melyre a medvének lépnie kell, ugyszintén a láncz és a hozzátartozó rönk teljesen szabadon feküdt, olyan erős égháboru lepte meg, hogy a munkát félbeszakítva kénytelen volt hazamenekülni. Másnap e félbehagyott munka befejezése czéljából felment a csapóvashoz. Nagy meglepetésére hiuzt talált benne. Ez az eset más alkalmakkor ismétlődött, s így világosan bizonyítja, hogy a hiuz bármilyen finom érzékü is más veszéllyel szemben, legkevésbé sem óvatos a fogóvassal szemben.

A hiuznak előttem eként ismeretessé vált ama tulajdonságát, hogy nedves időjárásnál a taposott ösvényeket kedveli, azóta sokszor kihasználtam.

Más módon, például hajtás utján a hiuz kézrekerítése meglehetősen nehéz, kivált ha a vadászterületet nagyobb sűrűségű s nagyterjedelmű fiatalosok és bozóttal benőtt vágások szakítják meg. Ilyen helyeken a hiuz meghajtása már magában véve lehetlenség számba megy, s különben is a hiuz nem igen engedi magát hajtók által nagyobb távolságra a vadászvonal elé tereltetni, hanem vagy visszacsap, vagy fára menekül. Kutyák előtt a menekülésnek utóbb említett módját nem igen választja, mintha csak gondolná, hogy ezeknek „standlaut“-ja a fáramenekvést, ha a vadász a hangra közbelép, könnyen végzetessé tehetné reá nézve. Kutyákkal mégis a legeredményesebb szokott lenni a hajtás, bár a mi tacskóink, mintha valami titkos atyafiságban, vagy komaságban volnának a hiuzzal, alig is hederitenek nyomára, s ha meglátják is, mintegy megüdvözlésképen megugatják, de nem üldözik. Ezért csudálkozom azokon a távol vidékekről (a „Centralblatt für das gesammte Forstwesen“ egyik m. évi számában Sziléziából is) érkező, engem mindannyiszor irigységgel eltöltő tudósításokon, melyek egy-egy hiuz szerencsés terítékrehozataláról hoznak hírt, mig minálunk gyakori öz-, medve-, stb. vadászataink alkalmával emberemlékezet óta sohasem került, ha csak véletlenül is, hiuz puskácsó elé, holott gyakrabban történik, hogy öz-hajtás alkalmával a nagyon is óvatos medve lövésre kerül. Szeretném ugy meg-

fejteni a dolgot, hogy a hiuz első neszre fára menekül, — de akkor honnan az eredmény más vidékeken?

Szeretném, ha szaktársaim e tekintetben adatokkal, vagy magyarázattal szolgálnának?

Egyetlen egyszer kedvezett néhány év előtt fiamnak — még pedig véletlenül — a szerencse, hogy özhajítás alkalmával, állásáról mintegy 50 lépésnyire megpillantott egy erős him-hiuzt (kirívó színe és erős pettyeiről lehet reáismerni) a mint az épen fára kapuszkodott. Mint a féle tapasztalatlan vadász, a helyett, hogy megközelíteni megkísérelte volna, messziről lőtt rá, s így aztán a megsörétezett állat sebesülten bár, de nyomtalanul eltűnt a sűrű fiatalosban . . .

Én tehát — hogy értekezésem tulajdonképeni tárgyához ismét visszatérjek — a fogás fentebb leírt módját legjobb meggyőződésből ajánlanám minden vadtenyésztőnek, kinek a vérengző vadtól vadjait óvnia, védnie kell. A téli strychninezés ugyan minden oly esetben, a midőn hiuz által megölt vadat találunk, feltétlenül ajánlandó s czélszerű mód, csak hogy a pusztítás e módja az évnek csak rövid szakára van szorítva, míg az év többi részére a fentebb említett mód az egyedüli, még pedig előbb-utóbb biztos eredményre vezető út, mely ott is, hol a hiuz már régebben befészkelte magát, s ott is, a hová csak ideiglenes rablólátogatásokat tesz, biztosan kerítjük fogóvasba.

Kiválogatván a sűrű fiatalosokkal és gyommal benőtt vágásokkal fedett nagy hegyoldalakat, azokon egymást keresztezve, takarékosági szempontból a rendesnél szűkebb ösvényeket létesítünk, vagy pedig a meglevőket használjuk fel. Az így kiválasztott utakra, ott, ahol azok kettesével-hármasával találkozva egymást keresztezik, külön e czélra készítendő kétrugós erős tányérvasat állítunk. A tányérvasat erős lánczczal egy 1.5—2 méter hosszúra vágott 30—35 cm. vastag, szabadon fekvő rönkhöz kell erősíteni, melyen az erősebb ágak tövét 2—3 czentiméter hosszuán rajtahagyjuk.

Ezzel elérjük, hogy a hiuz e rönköt maga után vonszolja, míg bele nem fárad, s így első dühében nem rágja le lábát, a mit különben olykor megtesz, ha a lánczczal a csapóvas valami helyéből el nem mozdítható tárgyhoz köttetik. A rönkön megha-

gyott ágesonkok vonszolás közben a földet, vagy mohatakarót felszakgatják s így jelzik az utat, melyen aztán a hiuzt óvatosan követhetjük, hogy rábukkanva lelőhessük.

A fogóvasak felállítása után teljes lelkinyugalommal várhatjuk az eredményt. Csalétket megujítani ugyanis nem kell, s így a vasakat nyugodtan feküdni hagyván, legfeljebb minden másnap-harmadnap kell messziről utánnuk nézni, meggyőződést szerzendők arról, hogy mókus, vagy más állat nem ugrott-e beléjük. A várt eredmény a bekövetkező hosszabb esőzések egyike alatt — mert akkor vannak legjobb „chance“-aink — elébb-utóbb minden esetre bekövetkezik.

Ami pedig a fogóvassal való elbánást illeti, annál — mint kimutattam — nem kell szőrszálhasogatóknak lennünk, mert a hiuz feltétlenül belemegy, ha arra vált, ahol a fogóvas fekszik. Nem felesleges azonban arra az eshetőségre is számítani, hogy róka is vetődhetik cserkészése közben arrafelé, vagy apróbb ragadozóink egyike-másika, melyek szintén szívesen keresik fel a kitzisztított ösvényeket.

Ezek kedvéért czélszerű annak rendje-módja szerént betakarni a fogóvasat és tartozékait, annál is inkább, mert így azokra a tolvajok se akadnak rá oly könnyen. Megtörténhetik ugyan, hogy véletlenül egyik-másik özike, vagy nyul számol be ily módon lábával, vagy épen életével, de azt már el kell viselnünk, abban keresve vigasztalást, hogy egyetlen egy elfogott hiuzzal legalább száz nyulnak és legalább negyedszáz öznek életét mentjük meg minden egyes évre; mert az a czifraesuhás rabló préda egy állat s tizszer annyit is pusztít, mint a mennyit elfogyasztani bír.

De immár ideje befejeznem amugy is tulhosszura nyult czikemet. Teszem ezt azzal a meleg kívánsággal, vajha sikerült volna jó szolgálatot tennem érdekelt erdőnagybirtokosaink és vadászatbérllőink egyikének-másikának, kiknek eddig nem volt tudomásuk a hiuznak itt leirt és majdnem az egész évre kiterjeszhető pusztítási módjáról.

Remete.